

Week 1

EEN GOEDE NAAM IS BETER DAN OLIE¹

José ben ik genoemd, oudste kind van Jo en Annie. Genoemd naar mijn tante Fien, oudste zus van mijn moeder, en naar mijn vader Jo, beiden verenigd in Josefina. Tante Fien noemde me als kind 'meisje', nog steeds een liefdewoord in mijn woordenboek. En mijn vader ben ik in de loop van de jaren steeds meer gaan zien als mijn bodem. Ik weet nu hoeveel ik op hem lijk. Het hielp me echter als kind niet mezelf te accepteren. José vond ik een truttennaam, synoniem met te lange rokken, strak en streng gekamde haren, borstrokken en vestjes in de zomer. Bovendien waren er teveel José's. Eén daarvan zie ik af en toe nog. Ik wilde liever een klinkende naam, niet zo gewoon. Maar ik ben gewoon.

Die zich vermeerdert, betekent mijn naam. Ik zou wel willen, maar veel vrijen alléén helpt niet. Toch ben ik blij met dit motto: verbonden met mij, geeft het hoop voor de toekomst.

Langzaam ben ik in mijn naam gegroeid. Er zijn ook nu nog momenten waarop de trut in mij me dwarszit, maar ik kan haar beter aan, tegenwoordig. Ik voel me meer dan vroeger thuis in mijn naam.

1²

naamkaartje, naambordje, geuzennaam, eigennaam, naam maken, naamdag, voornaam, iemand met naam en toenaam kennen, naamgenoot, koosnaam, naamplaatje, naamdicht, naamdrager, bijnaam, naamfeest, naamgeving, je naam eer aandoen, naamsverandering, achternaam, troetelnaam, naamsbekendheid, familienaam, schuilnaam, naamsverwisseling, bij je naam noemen, je naam onder iets zetten, scheldnaam, een klinkende naam hebben, artiestennaam, naamboek
--

Je naam markeert in zekere zin het beginpunt van je levensverhaal. Voornamen zijn belangrijke en misschien wel de persoonlijkste geschenken die ouders hun kinderen meegeven. Je naam begeleidt je een leven lang. Bijna niemand staat onverschillig tegenover de eigen naam. Door het noemen, het geven van een naam wordt ons bestaan bevestigd, onze namen zijn belangrijke onderdelen van ons woordenbestand omdat ze ons tot individuen maken. Door middel van onze naam onderscheiden we ons van anderen.

‘Met naam en toenaam noemen’ is een uitdrukking, die aangeeft dat onze voornamen een nog persoonlijker bezit zijn dan onze achternamen of familienamen. Pas in de negentiende eeuw werden achternamen gebruikelijk en belangrijk in het maatschappelijk verkeer. Door vernoeming naar grootouders, heiligen of anderen spreken ouders de wens uit dat de goede eigenschappen van de vernoemde of iets van diens persoonlijkheid op de nieuwgeborene zullen overgaan. Namen bleven vaak door vernoeming generaties lang leven. Tegenwoordig kiest men namen steeds minder traditioneel.

Het geloof dat de naam van een mens iets zegt over de drager is verspreid over de hele wereld. De naam als ‘deel van het lichaam’ bezit een geheimzinnige kracht: de levenskracht.

¹ Een goede naam is het kostbaarste dat er bestaat. Verwijst naar Prediker VII:I: “Beter is een goede naam dan goede olie”. In: K. ter Laan: Nederlandse spreekwoorden spreuken en zegswijzen. Elsevier, Amsterdam, 1988

² Bewerking van een oefening uit mijn boek *Van vroeger. Levensverhalen schrijven met ouderen*. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten, 1995 (niet meer te koop)

Bij sommige volkeren wordt de eigenlijke naam geheim gehouden of wordt de naam pas later gegeven.

Vroeger was het geen probleem. Het pasgeboren kind werd genoemd naar de oom of tante, opa of oma die aan de beurt was. Soms kreeg een suikeroom voorrang of een gestorven familielid, maar de naam en de volgorde stonden tamelijk vast. Tegenwoordig zijn negen maanden nog niet lang genoeg om te bedenken, te filosoferen, informatie in te winnen en een verhit gevecht te leveren over de exotische, aparte, gewone of excentrieke naam van de toekomstige burger. Terwijl de traditie verdwijnt, komen er emoties voor in de plaats.
Cecile Beijk³

Soms veranderen namen ook. Naamsverandering gebeurt door verbastering of verkleining, maar er zijn ook mensen die niet tevreden zijn met hun naam en die bewust een andere naam kiezen. Ook bij het intreden in een klooster of een andere gemeenschap krijgt men een nieuwe naam. Namen verdwijnen soms. Ze liggen verborgen onder de aanspreekvormen voor moeders, vaders, oma's en opa's, en het afstandelijker mevrouw en meneer. Ze kunnen echter weer opgezocht en opgepoetst worden. Na soms tientallen jaren van naamloosheid wordt dan ineens weer een individu, een mens met een naam zichtbaar.

Mijn moeder is mijn naam vergeten

*mijn moeder is mijn naam vergeten.
mijn kind weet nog niet hoe ik heet.
hoe moet ik mij geborgen weten?*

*noem mij, bevestig mijn bestaan,
laat mijn naam zijn als een keten.
noem mij, noem mij, spreek mij aan,
o, noem mij bij mijn diepste naam.*

voor wie ik liefheb, wil ik heten.

Neeltje Maria Min⁴

2

Schrijf je eigen naam midden op een papier, en schrijf daaromheen alles wat je invalt over je eigen naam. Schrijf zoveel mogelijk associaties op, kriskras door elkaar. Probeer nog niets te ordenen en schrijf nog geen verhaal. Gebruik het hele papier.

- ❖ Wat weet je over de betekenis van je naam?
- ❖ Waar komt je naam vandaan?
- ❖ Weet je waarom jouw ouders deze naam gekozen hebben?
- ❖ Naar wie ben je genoemd en waarom? Wat betekent dat voor jou?
- ❖ Wat zegt je naam over jou, volgens jou?
- ❖ Ben je tevreden met je naam?
- ❖ Heb je een geschiedenis met je naam (voor- of achternaam)?

³ Cecile Beijk: *Gelukkig met je naam. Bespiegelingen over voornamen met fragmenten uit de literatuur.* Damon, Best, 1997

⁴ Neeltje Maria Min: *Voor wie ik liefheb wil ik heten.* Bert Bakker, Amsterdam, 1981

- ❖ Wat heeft je naam in verschillende levensfasen voor je betekend?
- ❖ Heb je speciale herinneringen bij je naam?
- ❖ Het je je naam ooit veranderd? Waarom? Hoe heb je een nieuwe naam gekozen?
- ❖ Heb je een bijnaam (gehad)? Troetelnaampjes? Waarom? Hoe was dat voor jou?

3

Schrijf nu een kleine tekst over je naam. Gebruik de associaties die je wilt gebruiken, laat andere rusten. Het hoeft niet volledig te zijn.

4

In een groep:

Lees aan elkaar de teksten over de namen voor. Zoek daarna in namenboeken naar de betekenis van je naam, als je deze nog niet kende.⁵

5

Wat je nog meer kunt doen:

- ❖ Lees je eigen tekst nog eens door. Verbeeld nu je eigen naam of een thema uit je tekst in kleur. Maak een tekening met kleurpotloden, pastelkrijt of oliekrijt, of schilder met waterverf. Het hoeft geen mooi schilderij te worden en geen herkenbare tekening.
- ❖ Schrijf associaties, woorden en zinnen op die bij je opkomen als je naar het beeld kijkt.
- ❖ Schrijf nu een klein gedicht (maximaal 6 regels) waarin een kleur uit het beeld en je naam terugkomen. Geef het gedicht een titel.

6

Voor meer inspiratie:

Pop

Ik kreeg bij mijn geboorte de dubbele namen Claire-Maria-Elisabeth. Claire-Marie zou het worden. In die tijd, ongeveer 58 jaar geleden was het nog niet zo gebruikelijk dat in gewone gezinnen zulke dure namen voluit gebruikt werden, dus mijn naam werd al gauw verbasterd en afgekort. Voor de een was het Claartje, voor de ander Maria, iedereen vulde maar wat in. Ik scheen het wel best te vinden en luisterde als baby naar alles, als men mij maar aandacht gaf. Dit veranderde naarmate ik iets ouder werd. Ik was en dikke gezonde peuter met een pagekopje en bolle wangetjes. Mijn moeder maakte voor mij zeer pompeuze jurkjes, met veel ruches en grote pofmouwen en daaronder had ik dan nog twee gesteven onderjurkjes aan. Ik kon in deze creaties amper lopen en ik zag er uit als een pop, die je wel op de kermis ziet in een schiettent en die je kunt winnen als prijs. Iemand is ermee begonnen, mij de roepnaam Pop te geven en zo is het gebleven.

Ik heb diverse malen geprobeerd mijn naam weer te veranderen in Claire-Marie maar dat schiep toch weer verwarring. Ik luisterde vooral naar de naam Pop en uiteindelijk

⁵ J. van der Schaar: *Woordenboek van voornamen*. Het Spectrum, Utrecht, 1992

A.N.W. van der Plank: *Het namenboek. De herkomst van onze voornamen en de hiervan afgeleide achternamen*. Van Holkema en Warendorf, Houten, 1986

Renee Damstra: *Zogenaamd Zogeheten. Voornamen in het dagelijkse leven*. BZZTôH, 's Gravenhage, 1987

Wim Daniëls: *De naam is... Over namen en naamgeving*. Kosmos, Utrecht, 1992

Websites: www.voornamen.com , Nederlandse Voornamen Databank: www.meertens.knaw.nl/voornamen/vnb , www.voornamenboek.nl , www.allenamen.nl/betekenis.voornamen

*ben ik er na al die jaren zo aan gewend, dat als ik officiële stukken moet tekenen, ik heel goed moet opletten om met C.M. te tekenen en niet met Pop.
Pop Rutgers⁶*

*Als martelares geboren!
Het was bij ons in de familie de gewoonte dat de grootouders als eerste in aanmerking kwamen om peter en meter te worden. Ik was het eerste kleinkind en werd naar mijn oma genoemd. Dat gaf geen problemen stel ik me zo voor, ik was de oudste dochter van Sjeng van tante Philomène. Verdere uitleg was niet nodig. In Amby, waar we woonden, was ik de oudste van de jongste dochter van Fien van Betzij. Ik was niet altijd zo gelukkig met mijn nogal ouderwetse naam. Bij vergissing werd ik soms Germain genoemd, dat vond ik helemaal irritant. Als mijn moeder me Mèneke noemde dan zwaaide er meestal wat. Was ik verdrietig dan troostte ik me. Mijn naam draag ik met ere, die van een martelares. Mijn man gebruikt meestal een van mijn troetelnamen. Alleen in gezelschap noemt hij me Mène. Hebben we een dwaze bui dan ben ik Philomèneke, en ik zeg dan meestal 'Ja, mijn Sjefke'!
Mène Weerts⁷*

*'Een naam is als een boodschappentas die men telkens bij zich draagt: hij wordt onderdeel van de identiteit' ...
Namen hebben volgens Mehrabian bepaalde connotaties: in categorieën als succes, moraliteit, vrolijkheid, warmte en gezondheid worden zij heel verschillend beoordeeld. Albert Mehrabian, psycholoog en expert op het gebied van 'gevoelswaarde' van voornamen⁸*

*De meeste mensen denken dat het niet veel uitmaakt hoe zij heten. ...
Toch heeft onderzoek aangetoond dat de naam wel degelijk belangrijk is. Kinderen met aantrekkelijke namen (...) zijn in de schoolklas populairder en presteren beter dan kinderen met uitzonderlijke namen. (...)
Er is echter troost voor alle kinderen die opgepadeld zitten met creatieve ouders. In de eerste plaats bestaan er mensen die erin slagen hun eigen naam gangbaar en populair te maken. (...) Voor minder succesvolle personen bestaat er een ander redmiddel. Zij kunnen hun naam laten veranderen. (...) Voor mensen die daar geen geld voor over hebben, laat de wet een laatste mogelijkheid open. Het is iedereen toegestaan in het dagelijks leven een pseudoniem of een artiestennaam te gebruiken.
Ad Bergsma⁹*

José Franssen
www.josefranssen.nl

⁶ Deelnemster cursus levensverhalen schrijven. In: José Franssen: *Van vroeger. Levensverhalen schrijven met ouderen*. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten, 1995

⁷ Deelnemster cursus levensverhalen schrijven. In: José Franssen: *Van vroeger. Levensverhalen schrijven met ouderen*. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten, 1995

⁸ Jan Libbenga: *Het belang van de juiste naamkeuze*. Artikel in NRC Handelsblad, 18 juni 1991

⁹ Ad Bergsma: *Rare naam vormt handicap; Voor identiek opstel geven leraren een vol punt minder*. Artikel in NRC Handelsblad, 9 december 1993